

21.2.2011

Árvvus adnon suohkanministtar Tölli, Laestadius-sohka, semináraálbmot, buorit árvoguoossit!

Odne Lars Levi Laestadiusa jápmimis dievvá 150 jagi. Sápmelaččaide Lestadius lea ruossalas olmmoš, iige unnimusat dan dihte, ahte son gulai eatnis bealde sámi sohki. Laestadiusa moriidahttinlihkadus lávddai Suoma, Ruota ja Norgga sámiid orrunvuolui davás ja mánggas sápmelaččain jorggihet oskkulihkadusa guottiheaddjin. Vel dálá áiggenai olu sápmelaččat dovddastit lestadiánalaš máhttáhusaid ja boastaliid. Laestadius lea guođđán čikŋalis luotta sámi kultuvrii.

Laestadius, su maŋisčuovvut ja risttalaš girku báhpát jávkade moriidahttinbargguineaset loahpaččat sámiid dološoskku, man sáhtálii gohčodit buorebutge máilmmioaidnun. Laestadius goisttii sámi dološ máilmmioainnus ávdnasiid sártniidasas ja anii ávkin sámi kultuvrra dovdamuša moriidahttinbarggustis. Dološoskkus leat báhcán dálá áigái dušše oasážat dehege fragmeanttat dieđuin, maid Lestadius ieš lea maiddái dutkin furken. Sápmelaččain lei álki buohtastuvvat su máhttáhusaide, ledjehan dain sámi kultuvrra sárgosat. Laestadiusa máhttáhusat ožžonai stuora guottáhusa sápmelaččaid siste. Sápmelaččat, sin eatnamat ja opmodat dájuhuvvoje dalle buolliviinni ja veahkaválddi vuimmiin. Sápmelaččat muosáhe iežaset oažžut doarjaga ja dorvvu Laestadiusas, gii sártniidii juguhisvuodas.

Laestadius lea dutkin čoaggán dehálaš dieđu Suoma ja Ruota kulturárbbis ja šattolašvuodas. Laestadius lei maid sápmelaš girječálli ja son čálii biton- ja julevsámegeillii. Su sáhtálii gohčodit maid álbmotdiehtaga dutkin dehege etnologan ja etnográfán. Laestadiusa rolla girječállin ja dutkin lea báhcán su risttalaš rolla suoivanii.

Laestadiusa maŋisčuovvut, lestadiánalaččat guđde iežaset luottaid lestadiánalaš lihkadussii. Laestadius ii soaittále šat dovdatge su iežas namain navdojuvvon moriidahttinlihkadusa. Moriidahttinlihkadus, mii oáččui ávdnasiid sámi kultuvrras, doalvvui muhtin muddui sámi kultuvrra uhkivulošvuhtii. Sámi kultuvrra oskkumušat ja kultuvrralaš vierut šadde suddolažžan. Báhpát ripme ráidnet sámi kultuvrras sámi musihka, luođi, eret ja jorgalahttinbargu leinai nu vuoimmálaš, ahte juoiganárbevierru measta jávkkaš dáppe Suoma bealde. Lestadiánalaš máhttájeaddjit soite atnit juoigama sámi dološoskku oassin ja ná suddolažžan. Ovttaskas sámi veagaide váikkuhusat leat leamaš hui morašlaččat. Leat sogat, main juoiganárbevierru jávkkaš báhpaid doaimmaid geažil. Seammalágán jorgalahttinbargu doaimmahuvvui sámegeielaid dáfus. Muhtin sámi sogat heite maiddái sámegeiela hupmama mánáidasaset, vaikko suomagiela eai máhttánge dárbaheassii bures. Muhtin lestadiánalaš sártnideaddjit atne sámegeiela biro dehege riehttása giellan.

Laestadius lea gehččojuvvon sápmelaččaid beastin, gii gájui sápmelaččaid váldokultuvrra buktin alkoholismmas ja buvtii morála sámi kultuvrii ja čorgii bahás morálahis vieruid sámi kultuvrras eret. Alkoholisma ii leat velge jávkan sámi ruovttuguovllus ja iige gostege máilmmis. Morálage Laestadius ii buktán sámi kultuvrii. Dolin go odđáassit bohte Sápmái eai sii bivdán eaige ožžon veahki girkus – muhto sápmelaččain. Boazosápmelaččat ledje dalle sosiálafuolahus. Sápmelaččat leat leamaš hejotbirgejeddjiid biebmo- ja bivttasfuolaheaddjit nuge maŋŋit go vel maŋimus sođiid maŋŋel dehege sulaid 60 jagi dás ovdal, soahte- ja dan ovddit áiggiin dal humakeahttáge. Beakkáneamos ovdamearka sámiid alla morálas soaitá leat dološ Suonnjela sámi siida nuortalaš orrunvuolluin. Suonnjela siidda doaimma vuodduvui dásseárvosašvuhtii ja sálláša vuoiggalaš juohkimii siidda osolaččaid gaska.

Suoma girku áigu nohkavaš jagi áigge čielggadit átnugo dat sápmelaččain ándagassii doaimmastis sámiid ruovttuguovllus čađa historjjá. Lea dehálaš, ahte ášši čielggaduvvo, vai girku diehtá main áššiin dat átnu ándagassii ja maid girku lea válmmas bargat dili buorideami várás. Lestadiniálašvuodas lea leamaš stuora váikkuhus sámi servošii. Árbevieru ja váikkuhusa galggalii árvoštallat kritihkalaččat. Stáhtalaš girku viiddidettinis risttalaš oskku lei ábas. Boazosámiid čuvvo gitta duoddariidda miehtá jagi, oktage ii beassan báhtarussii risttalaš oahpuin. Girku attii eallinrávagiid ja sárndiid rievttis luottas, ávžžuhettiin luohpat sámi kultuvrra árbevieruin. Sáni vuoibmi lei hirbmat stuoris. Dagadettiin suddolažžan sámi kultuvrra ja sámi eallinvuogi risttalaš searvvuš, Laestadius ja su maŋisčuovvut daid mielde, eai jurddahan daguideaset vahátlaš čuovvumušaid boahttevaš sámi buolvvaide. Lestadiniálaš máhttáhusaid mielde buohkat galge beassat Kristusa árpmu oasálažžan ja báhpaid ja sártnideddjiid čalmmiid mielde suomelaš ja skandináválaš vierru bálvalit ipmila lei riehta.

Dáláš girku lea almmatge áibbas nuppálágán go odđaássama áigásaš girku, mii moriidahtii álbmoga. Máilbminai lea earáhuvvan ja sámi kultuvra lea vuogáiduvvan servodatlaš rievdadusaide. Girku gullá dálá áigge sámegiela, ja muhtimin juobe juoigama ja girku oážžu sámegielalaš bálvalusaid. Vuorrojagiid lágiduvvojit sámi girkobeavvit sierra riikkain. Mannanáiggi vearrivuodát galget goitge čielggaduvvot juo girku morála jáhkehahttivuoda dihte. Ándagassii átnun ja ándagassii-addojupmi gullaba risttalaš árbevieru dehálaš oassin.

Dáiguin sániiguin buvttán sámedikki dearvvahusa dán seminárii ja Lars Levi Laestadiusa ávvojagi rahpandilálašvuhtii.